

שינוי הדורות ודרכי מסירת התורה

[א] זכר ימות עולם

שהיו בהדורות הקודמים, וצאמת מוכרח הדבר להיות כן. שכתב צ"כ בית ישראל (האזינו תשי"ט) בשם החי' הרי"ם שכלל שנה ושנה מתחדש דרך שונה בעבודת ה' כדי להלחם כנגד הילצה"ר שמשנה ומחדש את עלמנו תמיד. דאיתא בגמ' ר"ה (טו.). למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערצב השטן וכו' ע"כ. ופירשו בחוס' ד"ה כדי וז"ל, וכתיב והיה ציוס ההוא יתקע בשופר גדול כד שמע קל שיפורא זימנא חדא דהיל ולא דהיל וכד שמע תניין אמר ודאי זהו שיפורא דיתקע בשופר גדול ומטא זימניה למתצלע ומתערצב ולית ליה פנאי למעצד קטגוריא וכו' עכ"ל. כלומר מאחר שבעת שצבוא הגאולה יתקעו בשופר גדול, לכן כאשר שומע השטן בראש השנה את קול השופר שתי פעמים, סבור הוא שהגיע הגאולה שהוא זמנו להתצטל מן העולם, ועי"כ מתערצב השטן בדעתו ואינו יכול לקטרג על ישראל. אך רביס הקשו, איך יתכן שאין השטן זוכר שהיום ראש השנה ומנחת היום בשופר עד שכלל שנה הוא טועה לחשוב שזהו שופרו של משיח. ובתשו' ארץ צבי (ח"צ דרוש א') הביא בשם הג"ר פנחס מקוריץ ז"ל שזהו מפני שכלל שנה נולד שטן חדש שלא היה נמצא קודם לכן. וכיון שהייתה"ר מחדש את עלמנו תמיד בכל שנה ובכל דור, לכן גם הפתרונוס, השיטות, והלשונות שאנו משתמשים עמהם להמשיך את המסורה ולעורר בני אדם לשמור את המנחות ג"כ צריכים לשנות כדי להתייחס להמצב החדש.

[ג] בה תאמר לבית יעקב

ומה"ט ציוה הקצ"ה למרע"ה, "אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל וגו'" (שמות י"ט, ו'), ופרש"י וז"ל, לא פחות ולא יותר וכו' ע"כ. וציווי זה שלא להוסיף ולא לגרוע במסירת התורה לכאורה מיותר, שהרי מרע"ה כבר הוכיח על עלמנו שהוא דובר נאמן שצביל הקצ"ה, ושניתן לסמוך עליו שיעביר את המסר שלו לבני ישראל במדויק. ובס' פניני דעת (יתרו) ביאר עפ"י הא דכתיב לעיל מיניה, "כה תאמר לבני

כתיב "זכר ימות עולם צינו שנות דר ודר וגו'" (דברים ל"ב, ז'). הרי שחובה מוטלת עלינו לזכור את טובותיו ורעותיו של העבר, וללמוד מן העבר על העתיד, ליצור לנו תכנית בחיינו, שתקיים את הטובות ותרחיק את הרעות. ולכן אע"ג שכתב השו"ע (סי' ש"ז סע' ט"ז) שאסור לקרות בשטררי הדיוטות של שיחת חולין ודברי חשק בשבת, ובכלל זה נמי ספרי מלחמות, מכ"מ נקט באר היטב (שם) והו"ד בהמשנ"צ (ס"ק י"ח) שמתר לקרוא בספרי היסטוריה בשבת שמהם אפשר ללמוד דברי מוסר ויראה ולקבל השראה מההישגים של אנשים מוכשרים ובפרט מגדולי ישראל. ועד"ז כתב החזו"א צ"כ אמונה ובטחון (פ"א אות ח') וז"ל, דברי הימים וקורות עולם הם מאלפים הרבה את החכם דרכו ועל תולדות העבר יסד אדני חכמתו וכו' עכ"ל. וגם על ידי קריאת דברי הימים של בני ישראל בפרט יש מקום להתחזק באמונה ולהכיר את השגחת הקצ"ה במהלך הגלות, וכמש"כ הערוך השלחן (סי' א' סע' י') וז"ל, ואין לך אות ומופת גדול מזה מקיימינו זמן ארוך כזה דאין זה אלא מפני שהשגחתו יתברך עלינו לא סר ולא יסור אף רגע כאז המשגיה על בנו יחידו ומייסרו לטובתו וכו' עכ"ל. יתר על כן, נקטו צ"כ אגרות הג"ר חיים עוזר (ח"א סי' ר"ג) ובס' פחד יצחק (אגרות וכתבים סי' ר"ג) שצומנינו שצאו בה פריצים וחיללו את ההיסטוריה כדי לערער כנגד יסודי התושבע"פ, יש צורך לזכר את המאורעות של העבר צביקורת אמיתית, כדי לחזק ולאמץ את הקשר שלנו עם המסורה.

[ב] בינו שנות דור ודור

אך יחד עם זכירת הימים שכבר עברו, גם יש להבין את "שנות דור ודור", כלומר לא רק את האירועים של השנים הקודמים, אלא גם את השינויים שמתהווים בכל דור ודור. שאין ספק שהבעיות והאתגרים של הדור הזאת שונים לגמרי ממה

יעקב ותגיד לבני ישראל וגו' (י"ט, ג'), ואיתא במכילתא (פר' צ') כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים, ותגד לבני ישראל אלו האנשים וכו', כה תאמר לבית יעקב, אמור בלשון רכה וכו' לנשים, ותגד לבני ישראל ומדקדק עמהם ואמור להם וכו' ע"כ. וכיון שמרע"ה מחויב לדבר עם הנשים בלשון רכה באופן שהוא מתאים להם ושיעודד אותם לעשות את המצות, ועם האנשים בלשון קשה שהוא מתאים להם ושיטעורר אותם לקבל את התורה, הרי יש מקום לטעות ולחשוב שבכדי לעשות כן באמת הותר למרע"ה להשמיט ולהזליע איזה מצות כאשר הוא היה מדבר עם הנשים, ולהפריז ולהגזים מצות אחרות כשהוא היה מציג את התורה בפני האנשים. ולכן הדגיש הקצ"ה, "אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל וגו'", לא פחות ולא יותר, כלומר שהנסיון שהושם לפני מרע"ה היתה להמציא את השפה והמילים שימשוך את לבם של כל הקבוצות השונות בבני ישראל מבלי לכסות, לשנות, או לעוות שום פרט מהשקפות התורה וקיום המצות. וכן הוא הנסיון שלנו בכל דור ודור, שפירש האבן עזרא (שם) וז"ל, כה תאמר לבית יעקב, אלה הנמצאים היום ובניהם אחריהם, ותגיד לבני ישראל הם הזקנים וכו' עכ"ל. ומשמע מזה שהאופן שמדברים ומעוררים את הזקנים לא יפעול אלל בניהם אחריהם, אלא בכל דור ודור אנו צריכים לחדש לשונות מיוחדות שיצליחו לאמץ את רוחם של בני הדור לשמור את דרך עץ החיים, מבלי למעט או להוסיף כלל במצות התורה ומוסריה, שהם נלחיים ואינם ניתנים לשינוי כלל.

ד] לוחות הראשונות ולוחות שניות

ולכן אנו מוציאים הבדלים רבים בין אופן הצגת העשרת הדברות צפר' יתרו לבין האופן שהם מופיעים צפר' ואתחנן, וראה בהאבן עזרא (שמות כ', א') שהעיר על כמה חילופים בלשון העשרת הדברות בין הני צ' פרשיות. דכתיב צפר' יתרו "זכור את יום השבת לקדשו וגו'" (שמות כ', ח'), ואילו צפר' ואתחנן כתיב "שמור את יום השבת לקדשו וגו'" (דברים ה', י"ג). ובגמ' ר"ה (כז.) מיישב, זכור ושמור דיבור אחד נאמרו וכו' ע"כ. אצל תמהו הראשונים איזה נוסח היה חרות על גבי הלוחות למעשה, "זכור" או "שמור". וכתיב הרמב"ן (שמות כ', ח') וז"ל, ויתכן שבלוחות הראשונות ושניות כתיב "זכור" ומשה פירש לישראל כי "שמור" נאמר עמו וכו' עכ"ל. הרי שדעת הרמב"ן הוא שהיה כתיב על גבי הלוחות "זכור" ומרע"ה פירש להם בעל פה "שמור". ובס' אמת ליעקב

(דברים ה', י"ג) הציג צדריך אחרת קצת, שמה שהוזכר בפרשת יתרו "זכור" ובפרשת ואתחנן "שמור" היינו בגדר קרי וכתיב, שתיצת "זכור" היתה הכתיב והקרי היה "שמור", וזהו הציבור בהא שאמרו חז"ל שבדיבור אחד נאמרו, היינו שהאחד היה הכתיב והשני היה הקרי. אמנם הוכיח הנצי"צ בהעמק דבר (דברים ה', י"ט) מהגמ' צ"ק (נד:) כשיטת הגאון הו"ד בהאבן עזרא (שמות ל"ד, א') שעל הלוחות הראשונות היה כתיב "זכור" וכל הלשון של העשרת הדברות הנמצא צפר' יתרו, ועל הלוחות השניות היה חקוק "שמור" והגירסא של העשרת הדברות שהוצא צפר' ואתחנן. וזהו שאנו מתפללים בשבת קודש, "ושני לוחות אבנים הוריד בידו וכתוב בהם שמירת שבת", כלומר שבהדברות האחרונות היה כתיב בהם לשון "שמור", משא"כ בהלוחות הראשונות שהיה כתיב בהם "זכור".

אצל לפי"ד הנצי"צ יש להבין לאיזה תכלית ומאיזה טעם נשתנה הלשון של העשרת הדברות בין הלוחות הראשונות והלוחות שניות. ובס' שיעורי חומש, להגר"ש וולזה ז"ל, (כי תשא עמ' רנ"ח) פירש שאחרי חטא העגל ושצירת הלוחות הראשונות התחיל תקופה חדשה בחיי ישראל, וכדאיתא בגמ' עירובין (נד.) אלמלי לא נשתצרו לוחות הראשונות וכו' אין כל אומה ולשון שולטת בהן שנאמר חרות אל תיקרי חרות אלא חירות וכו' ע"כ. וכיון שנשתנה גורלם של בני ישראל בשעת חטא העגל, שלאחר מכן נגזרה עליהם שיצטרכו לסבול תקופת גלות ממושכת, ממילא הלשון שעל ידו מסירים את התורה היה צריך לשנות גם כן כדי להיות מכוון להמצב החדש של חורבן וגלות, שתמיד צריכים להתאים את הלשונות והדרכים של מסירת התורה להמצב שנמצאים בו בני ישראל באותה תקופה, וזאת היא העבודה של גדולי ישראל בכל דור ודור. וגם כתיב צס' עלי שור (ח"צ עמ' קנ"ח) שלא הרי הדור האחרון כהרי הדורות הקודמים בלימוד המוסר, שאנשי דורנו אינם יכולים עוד לעמוד בתוכחה נמארת כפי ששמעו אותה דורות הקודמים, אלא מוכרחים היום למצוא דרך אחרת. ואין לנו להסס ללמד ולעודד את הדור הנוכחי בשיטות חדשות שלא היו נחוצות בהעבר, שבכל דור ודור חייבים גדולי ישראל להתאים את דרכי מסירת התורה להמצב של הדור הנוכחי. וכתיב צחי' המאירי (הקדמה למס' אבות) שרצ אחאי גאון ז"ל היה לו בן שלא היה לבו חפץ להיות שוקד כלל, וחיבר בעבורו ספר השאלות כדי שכל שבת ושבת יבאר לו את כל ההלכות השייכים להמצות שמופיעים בהפרשה של אותה השבוע. ואע"ג שקודם שחיבר רצ אחאי גאון את

השאלות לא היו רגילים ללמוד הלכה על סדר הפרשיות, מכ"מ לא נמנע את עצמו מלחדש לעשות כן כדי לעורר את בנו בלימוד התורה. וא"כ גם בזמנינו, שנתחדש ונתגדל ה"ה"ה"ר לעילא ולעילא מהשגת דורות הקודמים, מוטל עלינו להמציא דרכים ושיטות שבהם אנו יכולים לעורר את בני דורינו לשקוד על דלתי הביהמ"ד ולהאמין בה' וצמשה עזדו.

ה] הכלים שעשה משה

איתא בגמ' מנחות (כח:): כל הכלים שעשה משה כשרים לו וכשרים לדורות, חצוצרות, כשרות לו ופסולות לדורות, מאי טעמא דאמר קרא עשה לך שתי חצוצרות כסף, לך ולא לדורות וכו' ע"כ. וז"ל אמאי נשתנו החצוצרות משאר הכלים שעשה משה שרק כשרים לו ולא כשרים לדורות. ובס' מאורי שערים, להג"ר אריה זאב גורביץ ז"ל, (עמ' רכ"ה) הביא בשם הג"ר יחזקאל אברמסקי ז"ל, שביאר שהכלים שעשה משה"ה בצביל העבודה שבהביהמ"ק כשרים לדורות כיון שהעבודה אף פעם לא משתנה, שמצות התורה שייכים ומתייחסים בשוה לכל דור ובכל מצב. אמנם החצוצרות היו רק "למקרא העדה ולמסע את המחנות" (במדבר י', צ'), כלומר לעורר בני ישראל ליסע ולעלות ממדריגה למדריגה צעודת ה' ולצאת להלחם כנגד ה"ה"ה"ר. ולכן אין החצוצרות של משה"ה כשרים לדורות אחרות, שאע"ג שצורת התקיעה והתרועה אינו משתנה כלל עם הזמן, מכ"מ הקול והלשון צריך להיות מיוחד לפי התכונות של הדור הנוכחי, שהלשונות והדרכים שההיב את העם צדורו של משה לא יפעול ולא יועילו צדורו של יהושע. ולכן מוטל האחריות על המנהיגים שצביל דור ליצור ולחשל חצוצרות חדשות לפי הנסיגות של אותו הדור. ועד"ז איתא בגמ' יומא (עז:), יכול יהא בנו של משה מלחמה משמש תחתיו, כדרך שבנו של כהן גדול משמש תחתיו תלמוד לומר שבעת ימים ילבוש הכהן תחתיו מבניו אשר יבא אל אהל מועד, מי שראוי לצבא אל אהל מועד וכו' ע"כ. הרי שבנו של הכהן גדול משמש תחתיו משא"כ בנו של הכהן משה מלחמה שאינו יורש את משרת אביו, ויש להבין מדוע השתנה דינו של הכהן משה מלחמה מהכהן גדול. וביארו בס' טעם ודעת (תל"ה) ובס' המה ינחמוני (שופטים) שזהו מפני שהתפקיד של הכהן גדול הוא לפעול את העבודה צורך הביהמ"ק, וזה לא משתנה כלל עם הזמן. ולכן הכה"ג יכול ללמד ולאמן את בנו לתפוס את מקומו ולמלא את תפקידו. אבל האחריות של הכהן משה מלחמה הוא לעורר את החיילים לפני

שיואצין למלחמה, וצדי לעשות כן אין הכהן משה מלחמה יכול להתגורר ולהיות שקוע בהמתחם של קדושת בית המקדש, אלא הוא צריך לצאת לטפל עם בני דורו ולהיות מקושר עמהם. ולכן לא ניתן להעביר תפקיד מיוחד זה צירופה, שאותם הלשונות והדרכים שהלחינו צדור הקודם, ושהסתמך בהם אביו, לא יועילו לבנו שהוא מנהיג את החיילים בתקופה מאוחרת שבהכרח ידרוש דרכים ולשונות מחודשים.

ו] מי מריבה

ובד"ק זה יש להבין נמי אמאי לא זכה משה"ה ליכנס לארץ ישראל, דכתיב "על אשר מעלתם צי צתוך בני ישראל צמי מריבת קדש מדבר אן על אשר לא קדשתם אותי צתוך בני ישראל" (דברים ל"ב, ג"א). ופרש"י וז"ל, גרמתם לי שלא אתקדש, אמרתי לכם (במדבר כ, ח) ודברתם אל הסלע והם הכוהו והוצרכו להכותו פעמים ואילו דברו עמו ונתן מימיו בלא הכאה היה מתקדש שם שמים, שהיו ישראל אומרים ומה הסלע הזה שאינו לשכר ולא לפורענות אם זכה אין לו מתן שכר ואם חטא אינו לוקה כך מקיים מצות בוראו אנו לא כל שכן וכו' עכ"ל. הרי שפרש"י שמשה"ה חטא צמי מריבה צמה שהכה את הסלע כדי להוציא מים ולא דיבר אל הסלע כמו שצוהו הקב"ה, ועונשו היתה שלא זכה ליכנס לארץ ישראל. אמנם יש לתמוה, שהרי צפרת בשלח, צתחילת דרכם של בני ישראל בהמדבר, ציווה הקב"ה למשה"ה צהדיא, "והכית צנור ויצאו ממנו מים וגו'" (שמות י"ז, ו'). והיאך יכול להיות שעכשיו צסוף המסע של בני ישראל צהמדבר אותו המעשה של הכאת האבן, שלפני כן היה מצוה, עכשיו נתהפך להיות פשע מתועב כל כך שמונע את משה"ה מלהגשים את חלום חייו ליכנס לארץ ישראל.

וי"ל שטעותו של משה"ה צמי מריבה צאמת לא היתה צמה שהכה את האבן אלא צמה שלא הכיר שנשתנה ה"צור" להיות "סלע". שצפר' בשלח האבן מתואר כ"צור", וכדכתיב "והכית צנור וגו'", אך צפר' חקת הוא מתואר כ"סלע", וכדכתיב "וירם משה את ידו ויך את הסלע צמטהו פעמים ויצאו מים רבים" (במדבר כ', י"א). והרי הצור הוא יבש לגמרי שאין צתוכו מים כלל וכדכתיב "ההפכי הצור אגם מים וגו'" (תהלים קי"ד, ח'), ולכן צפר' בשלח משה"ה היה צריך להכות את הצור כדי להפכו לצבאר שיספיק מים לבני ישראל. אמנם הסלע אינו יבש לגמרי, אלא יש צו מים כלואים צתוכו. וכמש"כ צס' וצרון

ליהושע והשיטות והדרכים שלו שיכול לתת מענה לדור שעומד
ליכנס לארץ ישראל ואינו זוכר את מצרים.

[ז] מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך

משנה אבות (פ"ה מ"ז), עשרה דברים נצטוו צערב שבת בין
השמשות ואלו הן פי הארץ ופי הבאר ופי האתון וכו'.
ובס' דברים נחמדים, להבני יששכר ז"ל, (עמ' ס"ח) הביא בשם
מחמתנו האדמו"ר מזידוטשוב ז"ל, שהני שלשה פיות, מופיעים
בשלוש פרשיות בתורה כסדר, פי הארץ צפר' קרח, פי הבאר
צפר' חקת, ופי האתון צפר' בלק, מפני שהם מקושרים אהדדי.
ובס' אהלי שם, מהג"ר שם קלינגברג ז"ל, (קרח) ביאר את
הקשר ביניהם דהני ג' פיות הם כנגד הג' אבות, אברהם יצחק
ויעקב, שמרומזים בהם דכתיב "קדוש קדוש קדוש וגו'" (ישעיה
ו', ג'), וכדאיאת בהתיקוני זהר (הקדמה טו:): תלת אבהן דאינון
קדוש קדוש קדוש וכו' ע"כ. ומה"ט שמות אלו הג' פרשיות הם
ק'רח חק'ת בלק', שכל אחד מהג' שמות הללו כלול בתוכו אות ק'.
שצפר' קרח האות ק' הוא האות הראשונה כנגד אברהם אבינו,
הראשון שבאבות, וצפר' חקת האות ק' הוא אות השנייה כנגד
יצחק, השני שבאבות, וצפר' בלק האות ק' הוא האות השלישי
כנגד יעקב, השלישי שבאבות. ובשלושת הפיות האלה יש רמז
להמשכיות של לימוד התורה מדור לדור, שנזכר בהם דכתיב
"ואני זאת בריתי וגו' לא ימוש מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך
אמר ה' מעתה ועד עולם" (ישעיה נ"ט, כ"א), שממנו ילפינו
בגמ' צ"מ (פה), שכל שהוא תלמיד חכם, ובנו תלמיד חכם, ובן
בנו תלמיד חכם, שוב אין תורה פוסקת מזרעו וכו' ע"כ. אבל הרי
כל דור צריך "פה" חדש צפני"ע, וכדכתיב "מפיך, ומפי זרעך,
ומפי זרע זרעך", שאין הפה של הדור העצר יכול לשמש בהדור
החדש, אלא כל דור צריך לייצור השפה, הלשונות, והדרכים
שממאיתות עם המצב הנוכחי כדי להשפיע ולעורר את הדור
החדש להמשיך בדרך המסורה. ואם בתחילת השנה החדשה,
אנחנו מקבלים ומשתדלים להמציא ולעקם את החזונויות
המיוחדים שלנו, אי"ה הקב"ה יסייע אותנו לעורר את הדור
החדש לדבוק בדרכינו, וכלנו יזכו לראות בניו ובני בניו
עוסקים בתורה ובמצוות ויקיים בנו הבטחה "לא ימוש מפיך ומי
זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם".

ישראל, להג"ר ישראל קסלר ז"ל, (חקת עמ' פ"ו), בשם הגה"ש
מלאנאוט ז"ל בעמח"ס חומת אריאל, שכלל האותיות של תיבת
סל"ע יש ג' אותיות. שבאות סמ"ך יש אותיות ס' מ'ך', ובאות
למ"ד אותיות ל' מ' ד', ובאות עי"ן אותיות ע' י'ן'. ואם תסיר
את האותיות הראשונים והאחרונים מכל אחת משלוש קבוצות של
שלוש אותיות הללו באופן שרק האותיות האמצעיות נשארות,
תשאר אותיות מ' מ' מ' י', שהוא נמי אותיות "מים". וזהו דכתיב
"ויך את הסלע פעמים ויאלו מים רבים", כלומר שהשליך האות
הראשונה והאחרונה מכל האותיות של "סלע" ויאלו מזה
אותיות "מים". אבל הרי כיון שצתוך הסלע כבר היו מים
מכונסים ומזומנים לנאת, לא היה מרע"ה צריך לכוף ולהכות
את הסלע כדי לייצור את המים, שאם רק ידבר אל הסלע הוא
ישחרר את מימיו ברזון.

וזהו כדי לרמז שבתחילת נסיעת בני"י בהמדבר, בפרשת בשלה,
היו בני ישראל דומים ל"צור" שאין בתוכו מים כלל, שהרי
רק עזבו לאחרונה את מצרים ועדיין היה נשאר עליהם את
הרושם של העצדות והדרכים הקשיים שהתרגלו בהם. ולכן היה
צריך מרע"ה להכות את הסלע להציל אותם כדי לעורר אותם
ולהדריכם על הדרך הנכונה. מכ"מ צפר' חקת, אחרי ל"ח שנים
בהמדבר, כבר נשתנה מהותם לגמרי, ועכשיו היו דומים לסלע
שיש בתוכו מים כנוסים ומוכנים לנאת, שבני"י הגיעו לבגרות
במערכת היחס שלהם עם הקב"ה, ובעצם היו חפצים לשמור את
מצותיו של הקב"ה ולשמוע למרע"ה. ולכן אם מרע"ה רק היה
מדבר עם הסלע הוא היה יכול להשפיע על בני ישראל, ולא היה
מן הצורך להכות את הסלע כלל. וכן מצואר בהילקוט שמועני
(רמז תשס"ג), ודברתם אל הסלע, והכיתם לא נאמר, א"ל
כשהנער קטן רבו מכהו ומלמדו כיון שהגדיל צדצור הוא מיסרו,
כך אמר הקב"ה למשה כשהיה סלע זה קטן הכית אותו שנאמר
והכית צור אבל עכשיו ודברתם אל הסלע שנה עליו פרק אחד
והוא מוציא מים מן הסלע וכו' ע"כ. הרי שמעיקרא הושוו בני
ישראל לילד צעיר שצריך להכות אותו כדי לכוף אותו להקשיב,
אבל לצסוף הם מקבילים למבוגרים שמסוגל לשכנע אותו
באמצעות דיבור לבד. וא"כ י"ל שבאמת לא נענש מרע"ה על מה
שהכה את הסלע בעצם, אלא שזה גילה שדרכי המוסר והנהגה
שלו לא ילחחו לפעול עם הדור החדש, אלא הם יהיו צריכים

